

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 655/2013-48

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. júna 2014 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa, zo sudkyne Ivetty Macejkovej a sudcu Sergeja Kohuta (sudca spravodajca) prerokoval prijatú sťažnosť P. M., zastúpeného advokátkou JUDr. Ivetou Rajtákovou, Štúrova 20, Košice, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu zaručeného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd „*rozsudkom Okresného súdu Prešov sp. zn. 3T/43/2010-397 zo dňa 22. 4. 2013 a uznesením sp. zn. 3T/43/2010 zo dňa 22. 4. 2013, ktorým samosudca odmietol návrh splnomocnenkyne poškodeného na doplnenie dokazovania zopakovaním výsluchov osôb, pri ktorých bolo splnomocnenkyňi poškodeného znemožnené klásť im otázky*“ a takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Okresného súdu Prešov sp. zn. 3 T 43/2010 z 22. apríla 2013 b o l o p o r u š e n é základné právo P. M. domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde zaručené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Uznesenie Okresného súdu Prešov sp. zn. 3 T 43/2010 z 22. apríla 2013 z r u š u j e .

3. Okresnému súdu Prešov z a k a z u j e pokračovať v porušovaní označeného práva sťažovateľa.

4. Okresný súd Prešov j e p o v i n n ý uhradiť P. M. trovy konania v sume 501,58 € (slovom päťsto jeden eur a päťdesiatosem centov), a to v lehote dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu na účet advokátky JUDr. Ivety Rajtákovéj, Štúrova 20, Košice.

5.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. II. ÚS 655/2013-19 z 12. decembra 2013 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť P. M. (ďalej len „sťažovateľ“) v časti namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 3 T 43/2010 z 22. apríla 2013.

V podstatnej časti sťažnosti sťažovateľ uviedol: «Sťažovateľ má postavenie poškodeného v trestnej veci vedenej na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 3T/43/2010. Na Okresnom súde Prešov bola dňa 15. 10. 2010 podaná obžaloba prokurátorom Okresnej prokuratúry Prešov na obžalovaného J. S. pre trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 156 ods. 1 Tr. zák. v jednočinnom súbehu s prečinom výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a) Tr. zák. ...

... Na hlavnom pojednávaní si poškodený prostredníctvom svojej splnomocnenkyne uplatnil nárok na náhradu škody a žiadal, aby súd v odsudzujúcom rozsudku uložil obžalovanému nahradiť škodu v sume 939,90 €.

Dňa 15. 12. 2011 Okresný súd Prešov vykonal vo veci hlavné pojednávanie. Na tomto pojednávaní bol vypočutý obžalovaný, ktorému splnomocnenkyňa poškodeného – sťažovateľa položila otázku týkajúcu sa toho, či sa venuje nejakému športu. Obhajca obžalovaného namietal túto otázku s odôvodnením, že podľa ustanovenia § 53 a nasledujúcich Tr. por., splnomocnenec poškodeného má právo klásť svedkom otázky, resp. robiť úkony „smerujúce vo vzťahu k náhrade škody“. Z tohto dôvodu namietal, že otázka nie je prípustná. Prokurátor Okresnej prokuratúry Prešov sa na k predmetnej námietke pripojil. Samosudca..., ktorý viedol pojednávanie vyhlásil uznesenie, ktorým „podľa § 259 Tr. por. vyhovel námietke obhajcu voči otázke splnomocnenkyne poškodeného – sťažovateľa“.

Splnomocnenkyňa poškodeného namietala po vyhlásení uvedeného uznesenia, že toto uznesenie odpiera splnomocnenkyňi poškodeného práva, ktoré jej prislúchajú v mene poškodeného, pretože poškodený si riadne uplatnil nárok na náhradu škody a otázky smerujúce k rozhodnutiu o vine sú otázkami, ktoré smerujú k základnej náležitosti pre rozhodnutie o náhrade spôsobenej škody, a preto sú takéto otázky splnomocnenkyne poškodeného prípustné. Po tomto súd poučil splnomocnenkyňu poškodeného, že otázky na vypočúvané osoby je potrebné formulovať tak, aby bolo zrejmé, že smerujú k riadnemu uplatneniu nároku na náhradu škody...

Samosudca vyhlásil uznesenie, ktorým „podľa § 259 Tr. por. námietke obhajcu vyhovie a otázky nepripúšťa z dôvodov namietaných obhajobou“.

Samosudca vyhlásil poučenie, podľa ktorého proti vyhláseným uzneseniam nie je prípustná sťažnosť.

Hlavné pojednávanie bolo odročené na deň 12. 1. 2012.

Na tomto hlavnom pojednávaní bol vypočúvaný svedok G., ktorému splnomocnenkyňa poškodeného – sťažovateľa položila otázku týkajúcu sa skutočnosti vyplývajúcej z jeho výpovede v prípravnom konaní o tom, že dievčina, ktorá bola na mieste incidentu prítomná s poškodeným – sťažovateľom, bola opitá... Obhajca obžalovaného vzniesol proti tejto otázke námietku argumentujúc tým, že splnomocnenec poškodeného

môže vypočúvaným osobám klásť len otázky smerujúce k špecifikácii výšky náhrady škody. Súd tejto námietke vyhovel a uznesením vyhláseným na tomto pojednávaní otázku splnomocnenkyne poškodeného nepripustil.

Na ďalšom hlavnom pojednávaní konanom dňa 16. 2. 2012 bol vypočúvaný svedok M. C., ktorému zástupkyňa splnomocnenkyne poškodeného – sťažovateľa položila otázku, či kamarát, s ktorým svedok prišiel do baru, videl konflikt (medzi obžalovaným a poškodeným). Obhajca obžalovaného namietal túto otázku tým, že splnomocnenkyňa poškodeného nie oprávnená položiť takúto otázku svedkovi. Súd tejto námietke obhajcu vyhovel... a otázku nepripustil.

Na hlavnom pojednávaní konanom dňa 18. 3. 2013 bol vypočúvaný svedok P. D., ktorému zástupca splnomocnenkyne poškodeného – sťažovateľa položil otázku, ako bol obžalovaný oblečený v čase spáchania skutku. Obhajca obžalovaného namietal túto otázku argumentujúc tým, že splnomocnenec poškodeného má právo klásť otázky smerujúce len k náhrade škody, a nie vo vzťahu k vine. Súd tejto námietke obhajcu vyhovel a uznesením vyhláseným na tomto pojednávaní otázku zástupcu splnomocnenkyne poškodeného podľa ustanovenia § 259 Tr. por. nepripustil.

Na hlavnom pojednávaní konanom dňa 22. 4. 2013 zástupca splnomocnenkyne poškodeného – sťažovateľa navrhol doplniť dokazovanie opätovným výsluchom osôb, pri ktorých súd nepripustil otázky splnomocnenkyne poškodeného z dôvodu, že takýmto postupom súdu, kedy neumožnil klásť otázky týmto osobám, bola splnomocnenkyňi poškodeného odňatá možnosť konať pred súdom. Následne súd vyhlásil uznesenie, ktorým tento návrh zástupcu splnomocnenkyne poškodeného v zmysle ustanovenia § 272 ods. 3 Tr. por. odmietol s odôvodnením, že „podľa názoru súdu nebola splnomocnenkyňi poškodeného odňatá možnosť konať pred súdom, nakoľko jej otázky boli procesným spôsobom zamietnuté“.

Na tomto hlavnom pojednávaní došlo aj k vyhláseniu rozsudku, ktorým bol podľa ustanovenia § 285 písm. c) Tr. por. obžalovaný oslobodený spod obžaloby pre skutok kvalifikovaný ako jednočinný súbeh prečinu ublíženia na zdraví podľa § 156 ods. 1 Tr. zák. a prečinu výtržníctva podľa § 364 ods. 1 písm. a) Tr. zák., pretože nebolo dokázané, že skutok spáchal obžalovaný, a zároveň podľa ustanovenia § 288 ods. 3 Tr. por. poškodeného – sťažovateľa s nárokom na náhradu škody odkázal na občianske súdne konanie.

Rozsudok Okresného súdu Prešov sp. zn. 3T/43/2010-397 zo dňa 22. 4. 2013 bol splnomocnenkyňi poškodeného – sťažovateľa doručený dňa 17. 6. 2013...

Sťažovateľ je presvedčený o tom, že rozsudkom Okresného súdu Prešov sp. zn. 3T/43/2010-397 zo dňa 22. 4. 2013... bolo porušené jeho právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde zakotvené v článku 46 ods. 1 Ústavy... a právo na spravodlivé súdne konanie zakotvené v článku 6 ods. 1 Dohovoru...

Ako je zrejmé zo skutkového stavu opísaného v bode I. tejto sťažnosti, uzneseniami vyhlásenými na hlavnom pojednávaní dňa 15. 12. 2011, dňa 12. 1. 2012, dňa 16. 2. 2012 a dňa 18. 3. 2013, ktorými samosudca vyhovel námietkam obhajcu obžalovaného voči otázkam splnomocnenkyne poškodeného, kladeným splnomocnenkyňou poškodeného obžalovanému a svedkom, došlo týmto postupom súdu v konaní, ktoré predchádzalo vyhláseniu napadnutého rozsudku, k závažnému a opakovanému porušeniu vyššie označených práv sťažovateľa zaručených Ústavou SR a Dohovorom..., keďže splnomocnenkyňi poškodeného – sťažovateľa, ktorá vykonávala práva poškodeného priznané mu Trestným poriadkom, bola odňatá možnosť konať pred súdom.

Rovnako tak aj uznesením vyhláseným dňa 22. 4. 2013, ktorým samosudca odmietol návrh splnomocnenkyne poškodeného na doplnenie dokazovania zopakovaním výsluchov osôb, pri ktorých bolo splnomocnenkyňi poškodeného znemožnené klásť im otázky, došlo týmto postupom súdu k zhoršeniu právneho postavenia sťažovateľa ako poškodeného...

Otázke, ktorá je predmetom tejto sťažnosti, a to oprávneniu poškodeného a jeho splnomocnenca klásť osobám vypočúvaným na hlavnom pojednávaní otázky, sa venuje ustanovenie § 272 Tr. por... Z tohto ustanovenia vyplýva, že okrem všeobecného obmedzenia týkajúceho sa kladenia otázok, ktoré je uvedené v ustanovení v § 132 ods. 2 Tr. por., podľa ktorého sa otázky musia klásť ohľaduplne a zrozumiteľne a nesmú sa klásť otázky, v ktorých je obsiahnuté ako na otázku odpovedať, otázky klamlivé, ani otázky, ktoré by obsahovali skutočnosti, ktoré sa majú zistiť až z výpovede obvineného, je právo poškodeného klásť otázky sám, alebo prostredníctvom svojho splnomocnenca obmedzené citovaným zákonným ustanovením len tak, že tieto otázky sa môžu klásť poškodeným, alebo jeho splnomocnencom v rozsahu uplatnených práv.

Zo skutočností uvedených v bode I. tejto sťažnosti, ako aj priložených zápisníc z predmetných hlavných pojednávaní, vyplýva nepochybne, že splnomocnenkyňi

poškodeného – sťažovateľa bolo uzneseniami súdu znemožnené klásť otázky nie preto, že by tieto boli neprípustné so zreteľom na ustanovenie § 132 ods. 2 Tr. por., ale preto, že súd vyhovel námietke obhajcu, že otázky smerujúce k objasneniu skutkových okolností dôležitých pre rozhodnutie o vine, alebo nevine obžalovaného, vo vzťahu k trestnému činu ublíženia na zdraví, nie sú otázkami, ktoré by bol poškodený – sťažovateľ sám, alebo prostredníctvom svojho splnomocnenca oprávnený klásť.

Súd uzneseniami vyhlásenými na hlavnom pojednávaní dňa 15. 12. 2011, dňa 12. 1. 2012, dňa 16. 2. 2012 a dňa 18. 3. 2013 znemožnil takéto otázky splnomocnenkyňi poškodeného klásť odôvodňujúc takéto rozhodnutie tým, že tieto otázky presahujú rámec „v rozsahu uplatnených práv“. Takýto postup súdu nie je možné považovať za taký, ktorý je v súlade so základným právom sťažovateľa zakotveným v článku 46 ods. 1 Ústavy... a v článku 6 ods. 1 Dohovoru....

Ako je zrejmé zo skutkového stavu opísaného v bode I. tejto sťažnosti, na hlavnom pojednávaní konanom dňa 22. 4. 2013 bol vyhlásený rozsudok, ktorým bol podľa ustanovenia § 285 písm. c) Tr. por. obžalovaný oslobodený spod obžaloby pre stíhaný skutok, a zároveň súd podľa ustanovenia § 288 ods. 3 Tr. por. poškodeného – sťažovateľa s nárokom na náhradu škody odkázal na občianske súdne konanie.

Vzhľadom na to, že hlavné pojednávanie skončilo a vo veci bol vyhlásený rozsudok, ktorým súd obžalovaného oslobodil spod obžaloby pre stíhaný skutok, je už známe, ako súd rozhodol, a teda že týmto rozsudkom došlo k zhoršeniu právneho postavenia sťažovateľa ako poškodeného. Na základe tejto skutočnosti a s poukazom na vyššie uvedené závery Ústavného súdu.. sú naplnené podmienky pre meritórne rozhodnutie o tejto sťažnosti...

Otázkou postavenia poškodeného a jeho oprávnení v trestnom konaní sa zaoberal Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) už vo svojom rozsudku vo veci Krumpel a Krumpelová proti Slovensku (sťažnosť č. 56195/00 zo dňa 5. júla 2005). Aj keď predmetom tohto konania pred Európskym súdom pre ľudské práva bola otázka porušenia práva na prerokovanie veci v primeranej lehote, ESLP v ňom konštatoval závery významné pre postavenie poškodeného aj v predmetnej veci. ...

Uvedený rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vychádzal v súdenej veci z otázky, či osoby poškodené v trestnom konaní majú právo dovolávať sa ochrany podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v trestnom konaní.

V uvedenom rozsudku sa súd zaoberal výlučne situáciou, keď poškodenému bola spôsobená škoda, ktorej náhradu si uplatnil v trestnom konaní. Toto je nakoniec aj situácia sťažovateľa.

Ústavný súd Slovenskej republiky, však vo svojej judikatúre, ktorá sa od vynesenia citovaného rozsudku Európskeho súdu pre ľudské práva vyvíjala, priklonil k extenzívnemu výkladu vo vzťahu k právam poškodeného v trestnom konaní, pokiaľ ide o otázku, či toto konanie je „jeho vecou“ v zmysle článku 48 ods. 2 Ústavy SR a článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Vo svojom náleze sp. zn. II. ÚS 179/09 zo dňa 12. novembra 2009 Ústavný súd SR vyslovil porušenie práva poškodených v trestnej veci vedenej na Okresnom súde v Humennom pre trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa článku 48 ods. 2 Ústavy SR a na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Rovnako v náleze sp. zn. IV. ÚS 405/2010...

So zreteľom na všetky uvedené okolnosti je poškodený – sťažovateľ v situácii, keď mu Trestný poriadok umožňuje klásť na hlavnom pojednávaní vypočúvaným osobám otázky v rozsahu jeho uplatnených nárokov. Odporca svojimi uzneseniami zo dňa 15. 12. 2011, dňa 12. 1. 2012, dňa 16. 2. 2012 a dňa 18. 3. 2013, ktorými neumožnil poškodenému prostredníctvom svojej splnomocnenkyne klásť obžalovanému a svedkom otázky týkajúce sa skutku, ktorým mala byť poškodenému spôsobená škoda na zdraví, nad zákonný rámec obmedzil právo sťažovateľa podľa článku 46 ods. 1 Ústavy... a článku 6 ods. 1 Dohovoru...

Je nepochybne, že slovné spojenie „v rozsahu uplatnených nárokov“ sa vzťahuje na príčinnú súvislosť medzi skutkom, ktorý je predmetom obžaloby a uplatnenými právami poškodeného. Nebýva zriedkavosťou, že v jednom trestnom konaní sú predmetom obžaloby viaceré skutky toho istého obžalovaného, alebo viacerých obžalovaných, ktorými mohli byť poškodené viaceré osoby. Je pochopiteľné, že v takomto prípade zákon oprávnenia poškodeného obmedzuje vo vzťahu k tomu skutku, alebo k tomu obžalovanému, ktorým bola konkrétna osoba poškodená, a v súvislosti s ktorým má postavenie poškodeného v trestnom konaní... je logickým vymedzením oprávnenia poškodeného v trestnom konaní, keďže tento môže považovať za svoju vec len vec – skutok, v dôsledku ktorého mu vznikla akákoľvek ujma, ale nie iný skutok obžalovaného, ktorý sa jeho osoby netýka. Takýto záver nakoniec

vyplýva aj z komentára k ustanoveniu § 272 Trestnému poriadku autorov Štefan Minárik a kol., 2005 : Komentár k Trestnému poriadku č. 301/2005 Z. z...»

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie zakotvené v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde zakotvené v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, bolo porušené rozsudkom Okresného súdu Prešov sp. zn. 3T/43/2010-397 zo dňa 22. 4. 2013 a uznesením sp. zn. 3T/43/2010 zo dňa 22. 4. 2013, ktorým samosudca odmietol návrh splnomocnenkyne poškodeného na doplnenie dokazovania zopakovaním výsluchov osôb, pri ktorých bolo splnomocnenkyňi poškodeného znemožnené klásť im otázky.

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Okresnému súdu Prešov pokračovať v porušovaní namietaného práva sťažovateľa.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje rozsudok Okresného súdu Prešov sp. zn. 3T/43/2010-397 zo dňa 22. 4. 2013 a uznesenie sp. zn. 3T/43/2010 zo dňa 22. 4. 2013, ktorým samosudca odmietol návrh splnomocnenkyne poškodeného na doplnenie dokazovania zopakovaním výsluchov osôb, pri ktorých bolo splnomocnenkyňi poškodeného znemožnené klásť im otázky, a vracia vec Okresnému súdu Prešov na ďalšie konanie

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľovi všetky trovy tohto konania.“

Na výzvu ústavného súdu sa k veci písomne vyjadril okresný súd, zastúpený jeho predsedníčkou, a to listom sp. zn. SprÚ 3001/14 z 28. januára 2014, ktorý bol ústavnému súdu doručený 3. februára 2014.

Predsedníčka okresného súdu v ňom uviedla: «Procesný postup samosudcu konajúceho vo veci sp. zn. 3T/43/2010, spočívajúci v zamietnutí otázok splnomocnenkyne poškodeného považujeme za súladný s ustanoveniami zák. č. 301/2005 Z. z. (Trestný poriadok). Poukazujeme pritom na ustanovenie § 272 ods. 1 Tr. poriadku, v zmysle ktorého môže splnomocnenec poškodeného v rozsahu uplatnených práv so súhlasom predsedu senátu klásť vypočítavaným otázky. Z uvedeného zákonného ustanovenia vyplýva právo predsedu senátu, resp. samosudcu povoliť, resp. nepovoliť otázky o. i. i splnomocnenca

poškodeného. Ak v konkrétnom prípade samosudca nepovolil konkrétne otázky, ktorých znenie riadne zaprotokoloval do zápisníc o hlavnom pojednávaní, nekonal svojvoľne, ale v súlade s cit. zákonným ustanovením. Podstatným pre rozhodnutie samosudcu o nepovolení otázok bola pritom skutočnosť, že splnomocnenkyňa poškodeného kládla otázky zjavne vybočujúce so zákonného rámca, definovaného slovným spojením „v rozsahu uplatnených práv“.

V tejto súvislosti si dovoľujeme upriamiť pozornosť ústavného súdu na ust. § 46 ods. 1 Tr. poriadku, v zmysle ktorého poškodený má právo uplatniť nárok na náhradu škody, robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazerať do spisov a preštudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, má právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom týmto zákonom. Z uvedeného je zrejmé, že poškodený, ako obeť trestného činu, má zákonom definované rozsiahle práva, ktorých cieľom je zabezpečiť mu preukázanie nároku na náhradu škody a dosiahnutie satisfakcie primeranej následku, spôsobeného mu trestným činom. Na druhej strane však nemožno opomenúť skutočnosť, že v adhéznom konaní môže svoje práva uplatňovať len vtedy, ak prokurátor podá vo veci obžalobu (§ 237 ods. 1 Tr. poriadku). V zmysle ust. § 2 ods. 5 Tr. poriadku štát v trestnom konaní zastupuje prokurátor. Aj z tohto dôvodu samosudca nepovolil niektoré otázky splnomocnenkyne poškodeného, keďže nadbytočne suplovali úlohu prokurátora, ktorý pritom vo veci nebol nečinný;

Nakoniec si dovoľujeme poukázať na odôvodnenie uznesenia ústavného súdu zo dňa 02. 02. 2012, sp. zn. IV.ÚS 59/2012, ktorým ústavný súd odmietol sťažnosť P. M. pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie. V odôvodnení ústavný súd o. i. uviedol: „V prípade, ak okresný súd uzná obžalovaného za vinníka zo spáchania žalovaných skutkov, nebude mať skutočnosť, že okresný súd znemožnil splnomocnenej zástupkyňi sťažovateľa klásť obžalovanému a svedkom otázky, v zásade žiadny vplyv na právne postavenie a ochranu práv sťažovateľa. Zásadne len právoplatným oslobodením obžalovaného by totiž mohlo dôjsť k zhoršeniu právneho postavenia sťažovateľa ako poškodeného.“»

Na výzvu ústavného súdu sa k veci písomne vyjadril sťažovateľ, a to listom zo 14. februára 2014, ktorý bol ústavnému súdu doručený prostredníctvom faxu 17. februára 2014 a osobne do podateľne 19. februára 2014.

Sťažovateľ v ňom uviedol: «Medzi sťažovateľom na jednej strane a Okresným súdom Prešov na druhej strane niet sporu o tom, že jediným dôvodom, pre ktorý súd vyhovel námietke obhajcu obžalovaného a nepripustil otázky splnomocnenkyne poškodeného bolo, že tieto otázky považoval za neprípustné z dôvodu, že považoval zákonné možnosti splnomocnenkyne poškodeného na kladenie otázok vypočítvaným osobám na hlavnom pojednávaní za limitované definíciou „v rozsahu uplatnených práv“, čo, ako je zrejmé z uznesení o neprípustení otázok na hlavnom pojednávaní konanom dňa 15. 12. 2011, 12. 1. 2012, 16. 2. 2012 a 18. 3. 2013, s uznesenia s hlavného pojednávania, konaného dňa 22. 4. 2013, ktorým súd nevyhovel návrhu splnomocnenkyne poškodeného – sťažovateľa na doplnenie dokazovania opätovným výsluchom osôb, pri ktorých súd nepripustil otázky splnomocnenkyne poškodeného, ako aj z vyjadrenia Okresného súdu Prešov k sťažnosti sťažovateľa, stotožňuje s oprávnením klásť otázky so strany poškodeného, či jeho splnomocnenca len vo vzťahu k vzniknutej škode v úzkom význame (teda zrejme v rozsahu vzniknutej škody a prípadne jej peňažného vyjadrenia).

Takýto výklad zákonného termínu citovaného zákonného pojmu je tým výkladom a postupom, ktorým došlo zo strany Okresného súdu Prešov zásahu do práv, namietaných sťažovateľom.

Sťažovateľ už v sťažnosti ústavnému súdu poukazoval na rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), vo veci Krumpel a Krumpelová proti Slovensku (sťažnosť č. 56195/00 zo dňa 5. júla 2005). Sťažovateľ v celom rozsahu poukazuje nielen na citované časti, ale na celý označený rozsudok... Tento názor ESLP, ktorý len interpretoval v čase vynesenia rozsudku platnú úpravu v oblasti trestného práva procesného, našiel svoje vyjadrenie aj v ustanoveniach Trestného poriadku, zákona č. 301/2005 Z. z., účinného od 1. 1. 2006. Toto postavenie poškodeného nachádza svoje vyjadrenie vo viacerých ustanoveniach Trestného poriadku. Pre posúdenie sťažnosť sťažovateľa je potrebné dať do pozornosti nasledujúce:

... Zo zákonných ustanovení, definujúcich postavenie poškodeného v trestnom konaní nevyplýva, že by svoje oprávnenia strany v trestnom konaní mohli vykonávať tak, ako to má

zrejme na myslí Okresný súd Prešov, teda len subsidiárne, ak je prokurátor „vo veci nečinný“ (nakoniec otázky splnomocnenkyne poškodeného neboli nepripustené preto, že by sa nimi zisťovali skutočnosti, ktoré už boli zistené, či už v prvšom konaní alebo na základe otázok inej strany trestného konania). ...

Podľa ust. § 420 ods. 1 Občianskeho zákonníka, každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil porušením právnej povinnosti. Je nepochybné, že porušením právnej povinnosti je aj povinnosť správať sa spôsobom, ktorý Trestný poriadok definuje ako trestný čin. Z ust. § 8 Tr. zák. vyplýva, že trestný čin je protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, ak tento zákon neustanovuje inak.

Keďže jedným z predpokladov občianskoprávnej zodpovednosti je protiprávnosť konania osoby, voči ktorej právo na náhradu škody smeruje, je pre rozhodnutie o uplatnenom občianskoprávnom nároku v trestnom konaní zásadnou otázkou zistenie, či k protiprávnemu konaniu (trestnému činu došlo) a kto ho spáchal.

So zreteľom na uvedené, nemožno mať pochybnosti o tom, že v trestnom konaní, v ktorom si poškodený uplatnil právo na náhradu škody je otázka zistenia viny osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie zásadnou otázkou pre rozhodnutie o uplatnenom nároku na náhradu škody. Dokonca aj v prípade, ak by poškodený bol v právoplatnom odsudzujúcom rozsudku odkázaný so svojim nárokom na náhradu škody, alebo jeho časťou na konanie vo veciach občianskoprávných, je pre rozhodnutie súdu v následnom občianskoprávnom konaní rozhodnutie o vine rozhodnutím zásadného významu, keďže z ust. § 135 ods. 1 O.s.p. vyplýva, že súd je viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o to, že bol spáchaný trestný čin a kto ho spáchal. Majúc na zreteli uvedené, ako aj skutočnosť, že uplatnenie nároku na náhradu Škody v trestnom konaní spôsobuje prekážka litispendencie pre uplatnenie tej istej škody v občianskom súdnom konaní, nemožno pochybovať o tom, že výklad Okresného súdu Prešov, ktorý bol základom jeho uznesenia zo dňa 22. 4. 2013 vo veci sp. zn. 3T 43/2012 zasiahol do namietaných práv sťažovateľa, keďže mu odňal právo zákonom ustanoveným postupom sa domáhať svojho práva, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie. V tejto súvislosti sťažovateľ považuje na záver potrebné uviesť, že svoje právo, vyplývajúce s ust. či. 46 ods. 1 Ústavy SR uplatňoval spôsobom, uvedeným v čl. 51 ods. 1 Ústavy SR.

Pokiaľ ide o druhú časť námietok Okresného súdu Prešov, ktorá poukazuje na názor, zaujatý v uznesení ústavného súdu sp. zn. IV US/59/2012 zo dňa 2. 2. 2012, sťažovateľ nepovažuje za možné prisvedčiť ani týmto argumentom.

Predovšetkým je potrebné mať na zreteli, že už v uvedenom uznesení ústavný súd uviedol, že vníma závažnosť argumentácie sťažovateľa v predmetnej veci. Sťažovateľ v uvedenom konaní pred ústavným súdom, ktoré však skončilo v štádiu pred prijatím vecí na ďalšie konanie napádal uznesenia Okresného súdu Prešov sp. zn. 3T/43/2010 zo dňa 15. 12. 2011 a zo dňa 12. 11. 2012, ktorým tento súd vyhovel námietke obhajcu obžalovaného voči otázkam splnomocnenkyne poškodeného...

V čase konania sp. zn. IV US 59/2012 mal poškodený ešte k dispozícii v trestnom konaní, vedenom na Okresnom súde Prešov pod. sp. zn. 3T/43/2010 možnosť navrhnúť pred vyhlásením dokazovania za skončené navrhnúť doplnenie dokazovania zopakovaním výsluchov tých vypočúvaných osôb, po výsluchu ktorých bolo jeho splnomocnenkyňi znemožnené klásť týmto osobám otázky. Až uznesením, ktorým súd dňa 22. 4. 2013 tento návrh na doplnenie dokazovania zamietol, boli vyčerpané možnosti poškodeného dosiahnuť uplatnenie svojich práv podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru a čl. 46 ods. 1 Ústavy SR. Po vyhlásení uznesenia, ktorým bol tento návrh zamietnutý, vyhlásenia dokazovania za skončené nastala situácia, keď sťažovateľ – poškodený nemá k dispozícii žiadny efektívny prostriedok nápravy vo vzťahu k svojim porušeným právam, okrem sťažnosti ústavnému súdu. Od vyhlásenia rozsudku v predmetnej trestnej veci na pojednávaní dňa 22. 4. 2013, ktoré nasledovalo bezprostredne po vyhlásení dokazovania za skončené, sťažovateľ nemal k dispozícii účinný prostriedok nápravy, ktorým by mohol ovplyvniť skutočnosť, či konanie, z ktorého vyvodzuje svoj nárok na náhradu Škody je trestným činom, alebo nie. Za týchto okolností nemožno celkom porozumieť argumentácii Okresného súdu Prešov o tom, že v predmetnej veci neboli dosiaľ vyčerpané opravné prostriedky.

Tieto opravné prostriedky nie sú v dispozícii sťažovateľa, teda o ich uplatnení, alebo neuplatnení nerozhoduje sťažovateľ. V tejto súvislosti si sťažovateľ dovoľuje poukázať na skutočnosť, že právo na spravodlivé súdne konanie a právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde sú autonómnymi právami, pri ktorých ich zachovanie alebo porušenie nie je nerozlučne späté s iným právom, tak ako je to v prípade práv zakotvených napr. v čl. 12 ods. 1, ods. 2 Ústavy SR.

Tak ako rešpektovanie týchto práv apriórne nezakladá pre účastníka konania istotu úspechu v konaní pred súdmi, či inými orgánmi, tak posúdenie zásahu do týchto práv nie je viazané na to, či v dôsledku porušenia týchto práv došlo aj k zásahu do iného práva sťažovateľa. Spravodlivé súdne konanie, či právo konať spôsobom ustanoveným v zákone pred súdom je základným pilierom demokratickej spoločnosti, ako sa o tom opakovane v množstve svojich rozhodnutí vyjadril aj ESLP. Názor Okresného súdu Prešov, ktorý odkazuje sťažovateľa vo vzťahu k porušeniu jeho práv na spravodlivé súdne konanie a konanie zákonom ustanoveným postupom pred súdom na výsledok konania, znamená v skutočnosti vyprázdnenie obsahu týchto práv. Znamená zároveň aj to, že je nerozhodné, či súd dospeje k správne rozhodnutiu zákonným či nezákonným postupom. Tento názor je o to prekvapujúcejší, že ho predostiera Okresný súd Prešov v súvislosti s porušením práv na spravodlivé súdne konanie a právom konať zákonom ustanoveným postupom pred súdom v trestnom konaní, v ktorom je explicitne uvedené (§ 19 ods. 2 Tr. por.), podľa ktorého za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť na náležité objasnenie veci a čo sa získalo z dôkazných prostriedkov podľa tohto zákona, alebo podľa osobitného zákona.

V predmetnej veci proti rozsudku vyhlásenému dňa 22. 4. 2013 podal Okresný prokurátor odvolanie v neprospech obvineného. Svoje odvolanie odôvodnil jednostranným vyhodnotením dôkazov v prospech obžalovaného, predčasným a nezákonným rozhodnutím súdu prvého stupňa. Navrhuje vec vrátiť súdu prvého stupňa na nové prejednanie a rozhodnutie...

Je nepochybné, že v súčasnom stave konania môže odvolací súd na základe odvolania, podaného prokurátorom prihliadnúť aj na chybu, spočívajúcu v tom, že súd vykonával výsluchy vypočúvaných osôb spôsobom nezodpovedajúcim zákonu, aj keď túto skutočnosť explicitne prokurátor vo svojom odvolaní nenamietal. ...

... trestná vec, v ktorom je sťažovateľ poškodeným sa v súčasnosti nachádza na odvolacom súde v dôsledku odvolania prokurátora Okresnej prokuratúry Prešov. V tomto štádiu konania teda nemožno vec vrátiť Okresnému súdu prešov. Sťažovateľovi sa javí ako nevyhnutné, aby ústavný súd, v prípade, že jeho sťažnosti vyhovie zakázal Okresnému súdu Prešov pokračovať v porušovaní jeho základného práva, keďže v prípade, že by vec bola vrátená aj na základe rozhodnutia ústavného súdu o porušení práva sťažovateľa Krajským súdom v Prešove na konanie pred Okresným súdom Prešov, len týmto

spôsobom by bolo možné zabezpečiť, aby tento súd nepokračoval v porušovaní základných práv sťažovateľa.»

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie zakotvené v článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde zakotvené v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, bolo porušené uznesením Okresného súdu Prešov sp. zn. 3T/43/2010 zo dňa 22. 4. 2013, ktorým samosudca odmietol návrh splnomocnenkyne poškodeného na doplnenie dokazovania zopakovaním výsluchov osôb, pri ktorých bolo splnomocnenkyňi poškodeného znemožnené klásť im otázky.

Ústavný súd Slovenskej republiky zakazuje Okresnému súdu Prešov pokračovať v porušovaní namietaného práva sťažovateľa.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje uznesenie Okresného súdu Prešov sp. zn. 3T/43/2010 zo dňa 22. 4. 2013, ktorým samosudca odmietol návrh splnomocnenkyne poškodeného na doplnenie dokazovania zopakovaním výsluchov osôb, pri ktorých bolo splnomocnenkyňi poškodeného znemožnené klásť im otázky.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľovi trovy tohto konania vo výške 501,58 Eur.“

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. ...

Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či uznesením okresného súdu sp. zn. 3 T 43/2010 z 22. apríla 2013 a uznesením sp. zn. 3 T 43/2010 došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy a práva zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa § 10 ods. 11 druhej vety Trestného poriadku, poškodený je stranou v konaní pred súdom.

Podľa § 2 ods. 14 Trestného poriadku strany sú si v konaní pred súdom rovné.

Podľa § 46 ods. 1 Trestného poriadku poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody.

Podľa § 54 ods. 1 Trestného poriadku je splnomocnenec poškodeného oprávnený za poškodeného robiť návrhy na vykonanie dôkazov, podávať žiadosti a opravné prostriedky. Je oprávnený zúčastniť sa všetkých úkonov, na ktorých sa môže zúčastniť poškodený.

Podľa § 272 ods. 1 Trestného poriadku poškodený alebo splnomocnenec môžu po skončení výsluchu prokurátorom, obžalovaným, jeho obhajcom alebo predsedom senátu klásť na hlavnom pojednávaní vypočúvaným osobám otázky v rozsahu uplatnených práv.

Ústavný súd preskúmal argumentáciu sťažovateľa, ako aj argumentáciu okresného súdu, pričom výklad a aplikáciu ustanovení Trestného poriadku týkajúcich sa postavenia poškodeného v trestnom konaní okresným súdom podrobil ústavnoprávnemu skúmaniu. V nadväznosti na uvedené ústavný súd konštatuje, že výklad okresného súdu je ústavne neakceptovateľný. Zuzujúci výklad okresného súdu vo vzťahu k právu poškodeného, resp. splnomocnenca poškodeného klásť otázky so súhlasom predsedu senátu v rozsahu uplatnených práv považuje za svojvoľný. Interpretáciu postavenia poškodeného okresným súdom považuje ústavný súd za takú, ktorá spôsobom vykazujúcim znaky arbitrárnosti zasahuje do práv poškodeného ako jednej zo strán v trestnom konaní, majúc na zreteli zásadu rovnosti strán v trestnom konaní.

V prvom rade sa ústavný súd zameril na posúdenie výkladu tzv. limitujúcej definície práva poškodeného, resp. jeho splnomocnenca klásť na hlavnom pojednávaní vypočúvaným osobám otázky „*v rozsahu uplatnených práv*“.

Predmetnú tzv. limitujúcu definíciu práva poškodeného, resp. jeho splnomocnenca klásť otázky „*v rozsahu uplatnených práv*“ je potrebné vykladať tak, že poškodený, resp. jeho splnomocnenec je oprávnený klásť otázky vzťahujúce sa na ním uplatnený nárok, teda také, ktoré smerujú k zisteniu skutočností, ktoré sú pre úspešnosť uplatneného nároku nevyhnutné.

Pre poškodeného je zásadným preukázanie, či sú naplnené predpoklady zodpovednosti osoby, voči ktorej sa vedie trestné konanie, za spôsobenú škodu. Práve z dôvodu, že poškodený, resp. jeho splnomocnenec nenahrádzajú orgán činný v trestnom konaní, môžu sa otázky poškodeného, resp. jeho splnomocnenca vzťahovať len na protiprávnosť konania osoby, voči ktorej smeruje právo na náhradu škody, tzn. k zisteniu, či došlo k protiprávnemu konaniu a kto toto protiprávne konanie spáchal.

Uplatnenie nároku na náhradu škody v trestnom konaní, ktoré spôsobuje prekážku litispendencie pre uplatnenie tej istej škody v občianskom súdnom konaní, nemôže byť poškodenému na ujmu a nemôže mu brániť v zisťovaní zásadných otázok pre rozhodnutie o uplatnenom nároku na náhradu škody.

Uplatnením nároku na náhradu škody v trestnom konaní nemôže byť poškodený obmedzený v práve klásť otázky k zisteniu viny osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, pretože ide o zásadnú otázku pre rozhodnutie o uplatnenom nároku. V tejto súvislosti považuje ústavný súd za správny aj argument sťažovateľa, podľa ktorého aj v prípade, ak by bol poškodený v právoplatnom odsudzujúcom rozsudku odkázaný so svojím nárokom na náhradu škody alebo jeho časťou na konanie vo veciach občianskoprávných, je pre rozhodnutie súdu v tomto občianskoprávnom konaní rozhodnutie o vine rozhodnutím zásadného významu s prihliadnutím na ustanovenie § 135 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku, z obsahu ktorého vyplýva, že súd je viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin a kto ho spáchal.

Ústavný súd konštatuje, že ústavne konformným výkladom tzv. limitujúcej definície „v rozsahu uplatnených práv“ je taký výklad, ktorý kladenie otázok limituje príčinnou súvislosťou medzi konkrétnym skutkom, ktorý je predmetom obžaloby a uplatnenými právami poškodeného.

Zároveň sa ústavný súd zaoberal argumentom okresného súdu o nevyčerpaní opravných prostriedkov poškodeným pred podaním ústavnej sťažnosti.

Ústavný súd konštatuje, že okresný súd v podanom vyjadrení z 28. januára 2014 bližšie nerozvádza, ktoré opravné prostriedky považuje za také, ktoré by boli efektívnymi prostriedkami nápravy vo vzťahu k právam, ktorých porušenie namieta sťažovateľ v postavení poškodeného, tzn. také, ktoré by boli v dispozícii sťažovateľa.

Ústavný súd sa stotožňuje s argumentáciou sťažovateľa, podľa ktorej uznesením z 22. apríla 2013, ktorým okresný súd zamietol návrh sťažovateľa na doplnenie dokazovania, boli vyčerpané možnosti sťažovateľa v postavení poškodeného dosiahnuť uplatnenie svojich práv podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 46 ods. 1 ústavy a nastala situácia, keď sťažovateľ nemá k dispozícii žiadny efektívny prostriedok nápravy vo vzťahu k svojim porušeným právam okrem sťažnosti na ústavný súd.

K porušeniu práv označených sťažovateľom došlo uznesením okresného súdu z 22. apríla 2013, po vyhlásení ktorého už sťažovateľ v postavení poškodeného nemá k dispozícii žiaden efektívny prostriedok nápravy vo vzťahu k porušeným právam a nemožno ho vo vzťahu k porušeniu jeho práv odkazovať na výsledok konania, tzn. na právoplatné oslobodenie obžalovaného.

III.

Z týchto dôvodov ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde zaručeného v čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu sp. zn. 3 T 43/2010 z 22. apríla 2013.

V nadväznosti na to potom ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 2 a ods. 3 písm. c) zákona o ústavnom súde toto uznesenie zrušil a zakázal okresnému súdu pokračovať v porušovaní označených práv sťažovateľa.

Ústavný súd v súlade s § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, keď za dôvody hodné osobitného zreteľa považoval už samo vyhovenie sťažnosti, zaviazal okresný súd na úhradu trov konania úspešnému sťažovateľovi.

Vzhľadom na uvedené dôvody rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. júna 2014